

FONS DE LA UNIÓ LIBERAL. DESCRIPCIÓ

ÀREA D'IDENTIFICACIÓ

Codi de referència	CAT AMGr 10 67
Nivell de descripció	Fons
Títol	La Unió Liberal
Dates	1887 – 1981 Predomina la documentació anterior a 1939, generada per l'entitat. La documentació posterior no és generada pel productor però té relació amb la seva història (veure àrea de context).
Volum i suport	0,4 metres de documents textuais manuscrits, mecanoscrits i impresos.

ÀREA DE CONTEXT

Nom del productor	La Unió Liberal
Història del productor	La Unió Liberal de Granollers fou una germandat creada el 1887 pels sectors progressistes de la vila amb la voluntat de portar a terme tasques de socors mutu i beneficència així com promoure l'educació, la cultura i els ideals liberals. Va tenir un gran pes en la vida associativa granollerina i una important influència en l'àmbit polític. El local de l'entitat, situat al carrer Anselm Clavé, era un important punt de trobada tant per les tertúlies que tenien lloc en el cafè com pels nombrosos actes públics que es celebraven en el seu teatre (mítings, conferències, concerts, funcions teatrals...). Igualment, comptava amb una escola i una biblioteca. L'entitat va estar activa fins el 1939 quan el local fou ocupat per la Falange. El local va passar a titularitat municipal el 1970 i va ser enderrocat per a construir-hi l'actual Museu de Granollers inaugurat el 1976. A finals del segle XIX es viu a Granollers (com a altres municipis catalans) una situació social en la que els sectors de caire més conservador (tant les autoritats religioses com els grans propietaris i industrials) tenen un gran control sobre les estructures polítiques i administratives. A Granollers té un paper especialment rellevant el Centre Catòlic, des d'on els grups

conservadors exerceixen també una important influència social.

Aquest fet va començar a ser molt criticat a través de la publicació periòdica *El Congost*, de clara ideologia liberal. Des d'aquesta revista es promovia el dret a l'educació de la dona, el laïcisme, l'abolició de la pena de mort, i altres principis liberals, alhora que s'exercia una important crítica sobre els sectors conservadors. Aquesta publicació va tenir doncs molt de ressò en els cercles progressistes de Granollers i al seu entorn es generaven tertúlies sobre importants temes de debat.

Recollint aquestes idees es van reunir, el 3 d'abril de 1887, més de dues-centes persones *«pertenecientes a los diversos partidos liberales»* de Granollers, segons consta a l'acta, per a crear una associació que portés a terme accions de benestar social.

Les finalitats de l'entitat segons els seus estatuts són les pròpies d'una germandat de socors mutu i beneficència, però també busca promoure l'educació i la cultura per a tota la població. La bona acollida de la nova associació es pot comprovar en les cròniques de la celebració del primer aniversari de la seva creació, per a la qual es va organitzar una gran festa amb l'assistència d'unes dues mil persones.

Inicialment la Unió Liberal no comptava amb un local propi i les reunions es celebraven de forma rotatòria en locals d'altres entitats. El 1890 s'adquireixen uns terrenys a la carretera i s'inicia la construcció d'un local gràcies al treball desinteressat de molts dels socis així com les aportacions econòmiques dels mateixos. La inauguració va ser el 2 de setembre de 1891. El local destaca per una sala teatral de grans dimensions.

A partir de 1897 hi ha una entrada de persones vinculades als sectors conservadors que exerceixen una forta influència en els òrgans directius de la Unió Liberal que va portar a conflictes interns i expulsions de socis que arriben a quedar reflectits a la premsa de l'època. Cap a 1910 els sectors progressistes reprenen la direcció de l'entitat.

Durant els primers anys del segle XX s'estructuren les diverses seccions com la secció de teatre, una secció coral, una biblioteca i una caixa d'estalvis. El 1913 es crea l'Escola d'Ensenyament Lliure que garantia educació gratuïta a les famílies necessitades. També apareix l'Orfeó Granollerí, la secció artística i s'amplien les prestacions de la mútua.

El 1922 es porten a terme importants reformes a l'edifici de la Unió Liberal dirigides per l'arquitecte Manuel Joaquim Raspall. També es posa en funcionament una escola de cinema i l'Esport Club Granollers estableix la seva seu social al local de la Unió Liberal.

Durant la dictadura de Primo de Rivera l'entitat va moderar la seva activitat i va poder evitar mesures repressives destacables mantenint doncs la seva activitat bàsica. Destaca d'aquesta època la creació d'una secció excursionista i la organització de les primeres colònies escolars a Pineda de Mar.

Amb la fi de la dictadura hi ha també un canvi en la junta de l'entitat que serà ara formada per persones de clara tendència d'esquerres encapçalats per Valeri Mas. S'amplia el local i s'inicien algunes noves activitats com les classes d'esperanto. En esclatar la Guerra Civil el local s'utilitza per a activitats de control obrer, tribunal popular i col·lectes per al front. Es paren les activitats culturals i recreatives però es mantenen els serveis socials.

En acabar la guerra el local va ser ocupat per la Falange, tot i que La Unió Liberal en segueix sent la propietària legal. Durant els anys de postguerra alguns socis intenten recuperar l'edifici i reprendre l'activitat sense èxit. Paral·lelament la Falange intenta que es dissolgui legalment l'entitat per tal de poder adquirir el local. El 1954 l'Ajuntament de Granollers demana al Govern Civil la certificació de l'extinció de l'entitat per inactivitat. El 1970 l'edifici passa a propietat municipal i el 1973 s'enderroca per a construir-hi l'actual museu de Granollers, inaugurat el 1976.

Història arxivística

Amb la fi de La Guerra Civil el local de La Unió Liberal va ser ocupat per La Falange i durant anys no es tenia notícia del destí dels documents de l'entitat més enllà de pocs documents dispersos que es conservaven a l'Arxiu Municipal amb orígens diversos.

El 2017 l'arxiu rep la donació de diversos documents que havien estat conservats, sense que ningú en tingués notícia pel químic i astrònom Esteve Duran Serra. La seva filla Anna Maria Duran fou la responsable de fer-los arribar a l'arxiu després de la mort del seu pare. Entre aquesta documentació hi destaquen els llibres d'actes de l'entitat que es conserven complets per als períodes 1887-1894 i 1906-1935.

Aquesta donació va justificar la creació del fons, al qual s'hi va incorporar la documentació de La Unió Liberal que ja es conservava a l'arxiu i a l'Hemeroteca anteriorment. Alhora, en fer-se pública la creació del fons alguns particulars també hi han aportat alguns documents.

Dades sobre l'ingrés

Anna M. Duran, en nom del seu pare Esteve Duran Serra, va fer donació de la documentació el 22 de novembre de 2017 dels llibres d'actes i d'altre documentació rellevant.

Petits ingressos de documents integrats al Fons La Unió Liberal:

- Salvador Estany, ingrés núm. 12 de 6 d'abril de 2016

- Josep Estapé, ingrés núm. 24 de 14 de juliol de 2017
- Montserrat Sol, Ingrés núm. 36, de 4 de desembre de 2017
- Marina Molins Viaplana, ingrés núm. 15, de 20 març de 2018
- Paco Cruz Corral, ingrés núm. 33 de 9 d'octubre de 2018
- Domingo Pujadas Bachs; ingrés 4, de 6 de novembre de 2018

ÀREA DE CONTINGUT I ESTRUCTURA

Abast i contingut

La documentació del fons permet seguir de manera continuada l'activitat de **La Unió Liberal** des de la seva fundació l'any **1887** fins a **1935**, principalment a través dels **llibres d'actes de la Junta**, amb un buit documental entre el gener de 1894 i el gener de 1906. El fons inclou també documentació posterior fins a **1981**, vinculada a l'etapa d'incautació, ocupació, dissolució i memòria històrica de l'entitat.

Hi destaquen diverses **versions dels estatuts** i reglaments de l'associació, que evidencien l'evolució orgànica i normativa de l'entitat (es conserven estatuts dels anys **1887, 1916, 1927, 1928 i 1932**), així com la **relació dels membres de les juntes directives** en diferents períodes. El fons conté igualment documentació econòmica i administrativa (estats de caixa, balanços generals, comptabilitat, contractes, factures, rebuts i pressupostos), documentació relativa al patrimoni i als locals socials, i documentació judicial i de gestió interna.

Una part significativa del fons fa referència a les **activitats polítiques, cíviques, culturals i recreatives** organitzades, promogudes o acollides per La Unió Liberal, com ara mítings, manifestacions, conferències, commemoracions, obres de teatre, concerts, exposicions d'art i festes populars. En aquest àmbit, hi és especialment present la documentació relacionada amb els **actes commemoratius de l'entrada dels carlins a Granollers el 17 de gener de 1875**, així com el material imprès de difusió (convocatòries, programes, pamflets, díptics i impresos diversos).

El fons documenta també el funcionament de les **seccions i serveis** de l'entitat, com la **Secció de Cultura**, les **Escoles de La Unió Liberal** (incloent-hi classes nocturnes, programes educatius i premis escolars), la **Biblioteca**, el **Teatre** i la secció de **Socors Mutus**, així com la relació de l'associació amb altres entitats culturals, educatives i socials de Granollers.

Finalment, el fons conserva documentació relativa al **període posterior a 1939**, quan els locals i béns de La Unió Liberal van ser ocupats i utilitzats per **Falange Española (FET y de las JONS)**, incloent-hi correspondència, informes, comprovants de despeses, tràmits per a la legalització de la propietat, cessió forçada d'accions i documentació sobre la **dissolució formal de l'entitat a mitjan dècada de 1950**, així com documents posteriors de caràcter memorial i de reconeixement institucional.

Sistema d'organització	La documentació està organitzada cronològicament
Informació sobre avaluació i tria	No s'ha efectuat cap tria del material documental
Incrementos	No es preveuen nous ingressos més enllà del que pugui ingressar per via extraordinària.

ÀREA DE CONDICIONS D'ACCÉS I ÚS

Condicions d'accés	L'accés a la documentació d'aquest fons és obert a tothom. La consulta de documents que contenen dades personals que puguin afectar l'honor, la intimitat o la imatge de les persones - especialment, els que contenen dades mèdiques-, però, estarà supeditada a la legislació vigent. Es facilitaran sempre que se n'acreditin finalitats epidemiològiques, d'investigació o de docència, amb l'obligació de dissociar les dades, és a dir, de mantenir les d'identificació personal separades de la resta, llevat que la persona n'hagi donat el consentiment.
Condicions de reproducció	La reproducció de documents d'aquest fons s'ha de dur a terme d'acord amb les normes de l'Arxiu Municipal de Granollers.
Llengües i escriptures dels documents	Els documents estan escrits majoritàriament en castellà excepte alguns que estan en català.
Característiques físiques i requeriments tècnics	La documentació, en general, presenta un bon estat de conservació. El llibres d'actes s'han digitalitzat i es poden consultar a l'apartat <i>Documents</i> de l'Arxiu Digital:

Instruments de descripció S'ha elaborat la fitxa de fons, un catàleg de documents i s'han digitalitzat els llibres d'actes i altres documents rellevants de l'entitat.
Es pot accedir a aquesta informació des del web de l'Arxiu Municipal de Granollers (AMGr): <https://www.granollers.cat/arxiu/fons-la-uni%C3%B3-liberal>

ÀREA DE DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

Documentació relacionada Col·lecció d'impresos i cartells: 80 cartells d'espectacles
Col·lecció de premsa i butlletins: què quins- 180 Llibres procedents de la biblioteca de La Unió Liberal a la secció hemeroteca
- Arxiu Digital Podeu accedir als llibres d'actes i altres documents digitalitzats a l'apartat Documentació de l'[Arxiu Digital](#)
- Al [Portal de l'Arxiu d'Imatges](#) hi trobareu imatges de la Unió Liberal.
- Documents del Fons Ajuntament de Granollers, a diverses sèries (consulteu el web de l'AMGr)
- Secció de [Fonts Orals](#).
- Col·lecció Ajuntament i Col·lecció Josep Garrell hi ha imatges de la Unió Liberal.

ÀREA DE CONTROL DE LA DESCRIPCIÓ

Autoria i dates Direcció Roser Rodriguez Baches 2018, Laura Casanovas Palou 2025.
Oriol Padró Cirera descripció del fons 2018. Fitxa descriptiva, catàlegs web i documents online, Marta Parra Carbajal 2025

Fonts FERNÁNDEZ GARCIA, Mariano. *La Unió Liberal i el Centre Catòlic, polaritzadors del teixit associatiu a Granollers (1881-1936)*. Granollers: Ajuntament de Granollers, 1999. (Estudis de Granollers i del Vallès Oriental; 8)

TINTÓ ESPELT, Lluís; FARNÉS SARAROLS, J. Maria. *Crònica de la Unió Liberal*. Granollers: Ajuntament de Granollers, 1981
Podeu accedir a aquestes publicacions ...posar link

Regles o convencions Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Subdirecció General d'Arxius i Associació d'Arxivers de Catalunya, maig 2006.

Per accedir als documents, adreueu-vos a l'Arxiu Municipal de Granollers: arxiu@granollers.cat

Actuació: «Els fons d'associacions històriques de Granollers. Tractament arxivístic, digitalització i difusió» 2025, subvencionada per l'Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural dins els projectes per a l'elaboració i la millora d'instruments de descripció i la digitalització de fons del patrimoni documental de Catalunya custodiats en arxiu.

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

AMGr. Fons La Unió Liberal. Descripció